מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"י מהל' ק"פ הלכה ג :

[צט] [ב] מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ג]

צט ב מיי' פ"י מהל' ק"פ הלכה ב :

ק ג מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הל' ב:

לא הכי קאמר אחד עצם שיש עליו כזית בשר מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש עליו כזית בשר מבפנים במקום שבירה. והתניא ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ומה אני מקיים ואכלו את הבשר בלילה הזה בבשר שעל גבי העצם או אינו אלא בבשר שבתוך העצם ומה אני מקיים ועצם לא תשברו בו בעצם שאין בו מוח אבל בעצם שיש בו מוח שובר ואוכל ואל תתמה שהרי יבא עשה וידחה ל"ת, כשהוא אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני שאין ת"ל שהרי כבר נאמר ככל חקת הפסח יעשו אותו הוי אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח: מתני' אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ואי אמרת אבר שאין עליו כזית בשר במקום זה ויש (א) במקום אחד אין בו משום שבירת העצם למה לי דקולף עד שמגיע לפרק וחותך נקלוף ביה פורתא ונתבריה אביי אמר משום פקע רבינא אמר בקולית: תנן התם הפיגול והנותר והטמא מטמאין את הידים רב הונא ורב חסדא חד אמר מפני חשדי כהונה וחד אמר מפני עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר מאן דמתני אפיגול משום חשדי כהונה ומאן דמתני אנותר משום עצלי כהונה מר מתני כזית ומר מתני כביצה מאן דמתני כזית כאיסורו ומאן דמתני כביצה כטומאתו איבעיא להו יוצא גזרו רבנן טומאה או לא מי אמרינן נותר דגזרו טומאה דאתי לאיעצולי ביה אבל יוצא דאפוקי בידים לא מפקי ליה בידים לא גזרו ביה רבנן טומאה או דילמא לא שנא ת"ש אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך וא"א גזרו ביה רבנן טומאה כי חתיך ליה מאי הוי הא קמטמא ליה טומאת סתרים היא וטומאת סתרים לא מטמיא, ולרבינא דאמר חיבורי אוכלין לאו חיבור הוא וכמאן דמפרתי דמי מאי איכא למימר הא נגעי בהדדי וקא מטמא אלא למאן דמתני כזית דלית ביה כזית ומאן דמתני כביצה דלית ביה כביצה ת"ש המוציא בשר פסח מחבורה לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו טהור ואסור דיוצא מחבורה לחבורה כיוצא חוץ למחיצתו דמי ומפסיל ואפי' הכי קתני טהור אלמא לא גזרו רבנן טומאה לא טהור ומותר דיוצא מחבורה לחבורה לאו כיוצא חוץ למחיצתו דמי ולא מפסיל והא קא תני סיפא האוכלו הרי זה בל"ת בשלמא למאן דאמר כביצה דאית ביה כזית ולית ביה כביצה אלא למאן דאמר כזית מאי איכא למימר אלא ביוצא בפסח לא מיבעיא לן דלא גזרו רבנן טומאה מאי טעמא בני חבורה זריזין הן ומזהר זהירי ביה אלא כי קמיבעיא לן ביוצא בקדשים מאי תיקו. ומוציא בשר פסח

מחבורה

לא הכי קאמר כו'. לעולם אכילה במקום שבירה בעינן ואחד עצם שאין עליו כזית בשר דקאמר הכי קאמר אין עליו בשר מבחוץ ויש בתוכו מוח מבפנים ובמקום שבירה ואשמעינן דאכילת מוח אכילה היא : **והתניא.** בניחותא דאסר לשבר עצם שבתוכו מוח ולא אמרינן ניתי עשה דואכלו את הבשר וידחה את לא תעשה דשבירה : **ומה אני מקיים ואכלו את הבשר, בבשר שעל העצם.** אבל מוח לא דליכא לאוקמה במוח נמי ועל ידי גחלת דלא מצריך ליה קרא מילתא דאתי בה לידי תקלה דילמא פקע : **שאין תלמוד לומר.** שלא הוצרך ללמד איסור שבירה : **אבר שיצא מקצתו.** וצריך לחתוך את היוצא : **חותך.** את הבשר סביב אינקרני"ר : **עד שמגיע לעצם וקולף** הבשר שלא יצא : **עד שמגיע לפרק.** שמתחברין שם שני עצמות : **וחותך.** את הפרק ומשליך את העצם שיצא מקצתו ויאכל בשר הנקלף : **נקלף בה פורתא.** במקום שבירה סביב : **משום פקע.** שמא יפקע וישבר תחת הבשר כשיכה על מקום הקלוף : **בקולית.** רדונדי"ל של היד דיש בו מוח מתוכו לא מהניא ליה קליפה : **מטמאין את הידים.** מדרבנן : **חד אמר משום חשדי כהונה.** שחשודין לפגל קרבן משום איבה, גזרו על הפיגול שיטמא את הידים כדי שיהא זה צריך להטביל ידיו קודם שיגע בקודש ויטריחוהו : **וחד אמר משום עצלי כהונה.** המתעצלים באכילת קדשים גזרו טומאה על הנותר כדי להטריחו עליהם : **מר מתני.** טעמא דידי' 'חשדי' אפיגול ומר מתני טעמא דידיה 'עצלי' אנותר : **מר מתני.** בין פיגול בין נותר בכזית גזור רבנן דליטמאו : **כאיסורו.** כשיעור איסור אכילתו שהוא חייב עליו בכזית : **כטומאתו.** כשיעור טומאת אוכלים דאורייתא בכביצה : **הא קא מיטמי.** פנימי מחמת מגעו של יוצא המחובר לו : **ומשני טומאת בית הסתרים היא.** כל מגע חיבור בית הסתרים שאין מקום מגעו נראה וטומאה בית הסתרים נפקא לן במסכת נדה דלא מיטמיא מידיו לא שטף במים בפ' יוצא דופן (דף מג:) דבעינן נגיעה בידים שהן בגלוי : **ולרבינא דאמר.** בפרק בהמה המקשה (דף עג:) לגבי מגע חיבור דאוכלים כמאן דמפרתי דמו ולא הוי חיבור ולא מגע בית הסתרים מיקרי : **דלית ביה כזית.** באותו קצת : **שיצא מחבורה לחבורה.** לקמיה מפרש לא תעשה דיליה : **מאי לאו אסור.** מלטמא : **ואסור.** לאכול כשאר יוצא חוץ למחיצה דמחיצת פסח מקום אכילתו היא ואפילו הכי קתני טהור : **לא אסור ומותר.** דלא פסול יוצא אית ביה אבל יוצא חוץ למחיצה לעולם אימא לך דמטמא : **הרי זה בלא תעשה.** כדאמר בפרק כל שעה (לעיל כד.) לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו אלמא יוצא חשיב ליה ואפי' הכי קתני טהור : **בשלמא למאן.** דמתני אפיגול ונותר כביצה מצי לתרוצי דגזור טומאה נמי איוצא והאי דקתני 'טהור' בדליכא כביצה : **מאי איכא למימר.** מדקתני "האוכלו בלא תעשה" מכלל דאיכא כזית : **זריזין הן.** שיש רבים ומזרזים זה את זה מלהוציא ולא איצטריך לאחמורי עלייהו שלא יבואו לידי יציאה :

מחבורה

אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח · הכא מזכיר שאינו פשוט קודם וכן בפ' החולץ (יבמות מא.) כל הנשים לא ינשאו עד ג' חדשים אחד בתולות ואחד אלמנות כו' תנא נמי ברישא בתולות שאינו פשוט והיכא דאיכא פלוגתא או קאי אקרא דרך להזכיר פשוט קודם כההיא דר"ה השנה (דף כט:) דתנן אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין אלא ביבנה אמרו לו א' יבנה כו' כלומר כמו שפשוט לך שתוקעים ביבנה כך כל מקום שיש ב"ד וכן בבבא קמא (דף ג:) אחד בור אחד שיח ומערה דקאי אקרא דכתיב בור וכן בסוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח כו' וכן בפ"ק דסוכה (דף ב.) גבי א' גדולה וא' קטנה כו'* : **כשהוא** אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני כו'. בפ' דם חטאת בזבחים (דף צז:) יליף מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים מדכתב רחמנא גבי פסח ועצם לא תשברו בו וקשה היכי יליף מינה ואמאי נמי צריך קרא הכא הא בפידגא דמיעקר לאו לא מקיים עשה *ועוד קשה לרשב"א דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקיימא לן *דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת ותירץ רבינו חיים לרשב"א (ב) דלרבה שפירש לעיל בגומרתא דאסור משום הפסד קדשי' אתי שפיר : **משום** חשדי כהונה . וא"ת כמו כן לא יחושו לעשות בטומאה וי"ל דאף לרשעים חמירא להו טומאה כדאמרינן ביומא (דף כג.) ללמדך שחמורה עליהן טהרת כלים יותר משפיכות דמים* : **טומאת** בית הסתרים היא . וא"ת התינח לר' יוסי אלא לר' מאיר דפליג עליה ומייתי לה בפ' בהמה המקשה (חולין עב:) דאית ליה דמטמא מאי איכא למימר וי"ל דקיימא לן כר' יוסי לגבי ר' מאיר : **ולרבינא** דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמפרתי כו' . וא"ת בלא רבינא כיון דס"ד דאיכא שיעור למעוי' במה שיצא לחוץ הוה מצי לאקשויי דמסקינן בפרק בהמה המקשה (שם) דמודה ר' יוסי בשלש על שלש הבאות מבגד גדול דבשעת פרישתו מאביו מקבל טומאה מאביו וה"נ הכא וי"ל דאיכא לאוקמה בניתוח בכל כחו וכן משני בפ' אמרו לו (כריתות טו:) גבי אבר המדולדל באדם טהור מיהו הכא כיון שאינו חותך העצם אלא חותך סביבו' העצם אינו יכול להתיז בכל כחו ובירושלמי מוקי בחותך ומשליך במעט מעט : **בני** חבורה זריזין הן כי קמיבעיא לן יוצא דקדשים . וא"ת דבפ' המוצא תפילין (עירובין קג.) משמע איפכא דקאמר 'כהנים זריזין הן' אמרינן 'בני חבורה זריזין הן' לא אמרינן ותירץ ר"י דלא דמי, דגבי בני חבור' שייך למיגזר טפי שמא יחתה מלגבי כהנים דהא מילתא לא שייכא לפסח כלל אבל במידי דשייך לפסח כגון יוצא, זריזין בני החבורה יותר מכהנים :

הוצאה

רבינו חננאל

ריש לקיש הכי קתני אחד עצם שיש עליו כזית בשר במקום זה מבחוץ ואחד עצם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש בו כזית מוח מבפנים יש בו משום שבירת עצם . והתניא הכי ועצם לא תשברו בו אחד עצם שיש בו מוח במקום שבירה ואחד עצם שאין בו מוח ומה אני מקיים ואכלו את הבשר וגו' ואסיקנא הוי אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח חייב ומותבינן תוב לריש לקיש אבר שיצא מקצתו פי' חוץ לירושלים תפסל חותך בבשר עד שמגיע לעצם ומפריש בין הבשר שיצא ובין הבשר שנשאר באבר שלא יצא וקולף כלומר מפריש הבשר הכשר שלא יצא מפשיטו מן העצם עד שמגיע לפרק וחותך נמצא הבשר תפוש תלוי בפסח הבשר שיצא מחובר על העצם ושורף הבשר שיצא והעצם עמו ושאר הבשר שהפשיטו מן העצם כשר לאכילה ולדברי ריש לקיש למה אמרה המשנה שצריך קליפה עד הפרק הלא הוא שבירת העצם שלא במקום בשר אינו חייב יקלוף מן הבשר מעט ולא ישאיר באותו מקום בשר וישבר העצם ומשני אביי חיישינן משום פקע כלומר כששובר העצם אינו מתפרק עמו נסירה אלא נסדק חיישי' שמא יעלה הסדק במקום לפיכך חותך בפרק רבינא אמר בקולית : **אבר** שיצא מקצתו כו' תנן התם בסוף פס' ז הפגול והנותר והטמא מטמאין את הידים אפגול אמרינן מ"ט גזרו בו רבנן טומאה משום חשדי כהונה שלא יחשדו הנוגע בו כי לאכלו נגע בו הלכך גזרו בו טומאה שלא יבוא ליגע בו כלל וחד מהני אנותר מפני שנתעצלו בו והניחוהו להיות נותר חד מתני כזית מטמא הידים באיסור אכילתו מה איסור אכילתו בכזית אף איסור נגיעתו בכזית וחד אמר כביצה כטומאת אוכלין : **איבעיא** להו בשר היוצא חוץ למחיצתו ונפסל גזרו בו טומאה או לא ואתינן למפשט לה ממתני' דתנן אבר שיצא מקצתו חותך כו' ואי אמרת גזרו בו אע"פ שחתכו ומפריש מן הבשר הנשאר באבר מבפנים מאי הוי גם הבשר שבפנים נטמא מן הבשר שיצא ושנינן נגיעת הבשר בבשר במקום התתיכה היא ומקום התתיכה קודם חתיכתה מקום סתירה הוא וקי"ל זו היא טומאת סתרים שלא מטמאה וכבר פירשנוהו בפ' בהמה המקשה לילד ולישנ רבינא מפריק אפילו תימא רבנן חיבורי אוכלין כמאן דמפרקי דמי וקא נגעו אהדדי כלומר כיון דלחתיכה קאי כחתוך דמי ואינה טומאת בית הסתרים טומאה גלויה היא וכאלו חתיכה אחת נוגעת בחברתה ושני' הא דתנן אבר שיצא חותך בבשר ובפ"ש ומה שבפנים כשר בזמן שאין בשר היוצא כזית דלא נחתא ליה טומאה כלל : ת"ש בשר פסח היוצא לחבורה אע"פ שהוא בלא תעשה טהור מאי לאו יוצא מחבירה לחבורה טהור ומותר הוא ולאו כתיב ביה לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה כלאו דשבירת עצם מה שבירת העצם לא פסל ליה אף יציאתו לא פסל ליה ואקשי' אי הכי טהור ומותר הוא אימא סיפא והאוכלו הרי זה בלא תעשה דתניא בתורת כהנים והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל בכל לרבות היוצא והבשר כל טהור יאכל בשר לרבות בשר הפנימי שהוא טהור מכאן אמרו אבר שיצא מקצתו כו' בשלמא למאן [דאמר] ביוצא כביצה מוקי לה בדלית ליה כביצה אלא כזית הלכך עובר משום אוכל חוץ למחיצתו ואין עובר משום יוצא דהא לית ביה כביצה אלא למאן דבעי ביוצא

תורה אור

שמות יב

שם

במדבר ט

שם

זבחים מ:

הגהות הב"ח

(א) גמרא ויש עליו כזית בשר במקום אחר אין בו : (ב) תוס' ד"ה כשהוא וכו' דלרבה שפירש לעיל. נ"ב פי' הכי סוגיא משום הפסד קדשים אבל לרבא דאמר דילמא אליבא דר"ל הפסד קדשים :

[ועיין תוס' לקמן קה: ד"ה אחד וכנבת כ: ד"ה אחת וקדושין יג. ד"ה כשם וכתובות כ: ד"ה אחד זבחים לב: ד"ה אי הכי ובמנחות סג: ד"ה ר"י]

[לקמן לב.]

[ועיין פסקי תוס' זבחים פ' דם חטאת סעיף סט]

[שבת קלג.]

[לעיל מו:] [לקמן קב:] [ע"ש]

[חולין עב. עג.]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הרי זה בל"ת לקמיה מפרש. עיין לקמן דף צ"ה ע"א תוס' ד"ה לא הוצרך . תוס' ד"ה משום חשדי . עיין סנהדרין מח ע"א תוס' ד"ה משמשין :

[ערכין קג. וש"נ]

הגא' נותנת הקדמה לקושיא

חכמים גזרו טומאת ידים על פיגול ונותר

האם גזרו גם על 'יוצא'

נסיונות

לפשוט השאלה ולומר לא גזרו

דחיה

* בסיוע משלשון פסח